

TACİKİSTAN

PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliđi
Genel M¼d¼rl¼đ¼

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	8
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	12
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	16
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	18

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Tacikistan dış ticaret mevzuatı, liberal bir görünüm sergilemektedir. Tacikistan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesidir. Gümrük vergileri DTÖ ile uyumluluk sergilemektedir.

Tacikistan'da dış ticaret erbabı, ithalat ve ihracat işlemleri için devlet kurumlarına çok sayıda çeşitli belge ve bilgi sağlamak zorunda kalmaktadır. Ülke, kısmen yenilenen bir devlet lisanslama sistemine sahiptir. İthalat ve ihracat rejiminin karmaşıklığını gidermek ve DTÖ kurallarına uyumlu hale getirmek amacıyla Tacikistan Cumhuriyeti Gümrük İdaresi nezdinde "Tek Pencere Merkezi" kurulmuş bulunmaktadır. İthalat, ihracat ve transit işlemleri ile ilgili bu merkeze ülkenin 11 devlet idaresi ve 1 sivil toplum kuruluşu dâhil edilmiştir. Ülkenin ithalat ve ihracat rejimi ile ilgili alınan karar ve uygulamalara ilişkin belge ve bilgiler "Tek Pencere Merkezine" elektronik ortamda yapılan müracaatla karşılanmaktadır. 2025 yılı itibarıyla elektronik başvuru ve işlem oranı artırılmıştır.

Tek Pencere Merkezine Erişim Adresi: (<https://www.swcustoms.tj>)

Tacikistan'ın ithalat prosedürü ile ilgili detaylı bilgi ve GTİP bazında zorunlu belgelendirmeye tabi ithal edilecek eşyaların listesine (<https://tajtrade.tj/?l=en>) linkinden ulaşılabilir.

Gümrük Vergileri

Tacikistan, 2013 yılında Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesi olmuş ve gümrük mevzuatı ile kodlama sistemini DTÖ ile uyumlu hale getirmiştir. Ülkede uygulanan gümrük vergileri %0 ile %30 arasında değişmektedir. 2025 yılı itibarıyla ortalama gümrük vergisi oranı %8–9 bandında seyretmektedir.

Öte yandan, gümrük vergilerinin yüksek olması nedeniyle Tacikistan'a yapılan ihracatta "çifte fatura düzenlenmesi" hususu ile karşılaşmakta olup Tacikistan Gümrük İdaresi söz konusu uygulamanın neden olduğu vergi kaybını azaltmak için "referans fiyat uygulaması"na başvurmaktadır. Bu kapsamda, Gümrük İdaresi tarafından GTİP ve ülke bazında hazırlanan referans fiyatlar esas alınmakta olup ithal edilen malın beyanname veya fatura değerinin referans fiyattan az olması durumunda belirlenmiş referans fiyatlar üzerinden vergilendirme yapılmaktadır. 2025 yılı itibarıyla referans fiyat uygulamasının kapsamı özellikle tüketim malları ve tekstil ürünlerinde genişletilmiştir.

Eylül 1993'te BDT üyeleri (Beyaz Rusya, Ermenistan, Kazakistan, Kırgız Cumhuriyeti, Moldova, Özbekistan, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan) tek ekonomik bölge oluşturma amacıyla Ekonomik Birlik Kurulması Hakkında Anlaşmayı imzalamıştır.

Bu çerçevede BDT-STA'sına taraf olduğu için BDT ülkelerinde üretilen ve menşee belgesine

sahip olan mallara Tacikistan’da gümrük vergileri, eş etkili vergiler, ithalat kotası ve kontenjanı veya ihracat önlemleri (vergi veya kota) uygulanmamaktadır. Mobilya, video, televizyon cihazları, kişisel bilgisayarlar ile söz konusu elektronik cihazların aksesuarları muafiyet kapsamındadır. BDT ülkeleri Tacikistan’ın başlıca ticaret ortakları olmaya devam etmektedir.

İç Vergiler ve Oranları

Vergi mevzuatının yerine getirilmesi ve uygulanması, bütçeye vergilerin tam ve zamanında akışı hususunda vergi mekanizmasının oluşturulması, vergilendirme konusunda yasa ve yasa hükmünde mevzuatın hazırlanması ve bunun dışında diğer ülkeler ile vergi anlaşmaları yapılması, vergi mevzuatının değişikliği ve yenilenmesi durumunda mükellefleri bilgilendirmek ve mükellef hakları konusunda aydınlatmak Vergi Komitesinin ana faaliyet alanlarındandır.

Öte yandan, motorlu taşıt vergileri, İçişleri Bakanlığına bağlı Devlet Otomobil Teftiş Kurulu tarafından tahsil edilmektedir.

Vergi düzenlemelerine “Vergi Kanunu”nda yer verilmiştir. Ülkede, sahip olunan mülk, gelir, kar, mal ve hizmet dağıtımına ilişkin ticari işlemler, teslim edilen mal ve hizmetlerin değerleri ve ithal edilen mallar vergilendirmeye tabidir. Vergi mevzuatında, genel vergilendirmenin yanı sıra, özel vergi rejimleri ve basitleştirilmiş vergi rejimleri de oluşturulmuştur.

Özel vergi rejimleri; (i) serbest ekonomik bölgelere ilişkin vergi rejimi; (ii) değerli kağıtlar piyasası işletmelerine yönelik vergi rejimi; (iii) patent veya sertifikaya dayalı girişimcilik faaliyetinde bulunan kişilerin vergilendirilme rejimi;

Basitleştirilmiş vergi rejimleri; (i) küçük işletmeler için basitleştirilmiş vergi rejimi; (ii) tarım ürünü üreticileri için basitleştirilmiş vergi rejimi; (iii) kumar işletmeleri için basitleştirilmiş vergi rejimi; (iv) kümes hayvanları yetiştiriciliği, balık yetiştiriciliği ve yem üreticileri için basitleştirilmiş vergi rejimi; (v) inovasyon ve teknoloji faaliyetleri için basitleştirilmiş vergi rejimi olarak düzenlenmiştir.

Tacikistan’da firmalar ulusal ve yerel düzeyde olmak üzere vergilendirilmektedir. 01.01.2022 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren, 2021 yılı sonunda revize edilen, “Vergi Kanunu”nda vergi kolaylıklarına gidilerek ulusal düzeydeki vergiler sekizden altıya ve yerel düzeyindeki vergiler ikiden bire düşürülmüştür. Ülkede uygulanmakta olan standart KDV oranı revize edilen vergi kanununa göre %18’den %15’e düşürülmüştür. Bu oran sırasıyla 1 Ocak 2025 senesinde %14 düşmüş ve 1 Ocak 2027 senesinde ise %13’e düşürülecektir. 2025 yılı itibarıyla KDV oranı %14 olarak uygulanmaya devam etmektedir.

Yabancı sermayeli şirketler üretim faaliyeti için %13 ve diğer faaliyetler için %18 oranında ulusal düzeyde kurumsal gelir vergisine tabidir.

İthalatta ve iç tüketimde katma değer vergisi %14 olarak uygulanmaktadır.

Tacikistan'da farklı vergi türleri bulunmakta olup ulusal ve yerel düzeyde ön plana çıkan vergi türleri aşağıda yer almaktadır.

Ulusal Düzeyde Vergiler	Yerel Düzeyde Vergiler
1- Gelir vergisi [Özel Kişiler (%12), Tüzel Kişiler (%18)]	1- Mülk vergileri
2- Katma değer vergisi (%14)	(Gayrimenkul, toprak ve araç vergisi)
3- Tüketim vergisi	
4- Doğal kaynak vergileri	
5- Sosyal vergi	
6- Birincil alüminyum satış vergisi (%3)	

Tacikistan'da yerleşik kişilerin yanı sıra, ülkede yerleşik olmayan ama daimî işyeri statüsünde bulunan işletmeler de vergilendirilmektedir. Yerleşik olmayanların (yabancı firmaların) ülkede girişimcilik faaliyetinde bulunduğu sabit mekân yabancının daimi işyeri olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda temel olarak; (i) imalat, işleme, kaplama, paketleme ve mal dağıtım faaliyetlerine ilişkin yerler, (ii) şube, ofis, bölüm, temsilcilik, büro, müdürlük, acente, fabrika, dükkân, depo gibi yönetim yerleri daimi işyeri olarak kabul edilmektedir.

Mükelleflerin vergi otoritelerine kayıt yaptıрма zorunluluğu bulunmaktadır. Vergi kaydının, devlet kaydının yapıldığı tarihten sonra en geç 30 takvim gününde yapılması gerekmektedir. Vergi otoritesi başvuruyu 10 takvim günü içinde sonuçlandırmak ve kayıt sertifikasını mükellefe vermek zorundadır. Bu işlemlerin sonucunda mükellefe vergi kimlik numarası (TIN) verilir. 2025 yılı itibarıyla vergi kayıt süreçlerinde dijital başvuru uygulamaları yaygınlaştırılmıştır.

Ülkede vergiler ulusal para birimi olan Tacikistan Somonisi ile ödenmek zorundadır.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Tacikistan'da standardizasyon ve belgelendirme ile ilgili yetkili tek kurum Tacikistan Standardizasyon, Metroloji, Sertifikasyon ve Ticari Denetleme Ajansı (TAJIKSTANDART)'dır.

Anılan kurum tarafınca uygulanmakta olan belgelendirme sistemleri aşağıda sayılmıştır.

- ISO 9001-2015 Kalite Yönetim Sistemi Belgelendirmesi
- ISO 14001-2015 Çevre Yönetim Sistemi Belgelendirmesi
- OHSAS 18001-2007 ve İç Kontrol Sistemi Belgelendirmesi
- HACCP Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları Sistemi Belgelendirmesi
- ISO 22000-2018 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi Belgelendirmesi

Tacikistan Cumhuriyeti'nde ISO 22000 ve HACCP standartlarının etkin bir şekilde uygulanması için bir mevzuat çalışması yapılmış ve "Gıda Ürünleri Güvenliği Hakkında Kanun" kabul edilmiştir. 2025 yılı itibarıyla söz konusu standartların uygulanmasına yönelik denetimler özellikle gıda ve ithal tüketim ürünlerinde sıklaştırılmıştır.

Ayrıca adı geçen kurum tarafından ülke genelindeki tüm işletmelerin ürün güvenliği denetimleri de gerçekleştirilmektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Tüm tahliller TAJIKSTANDART laboratuvarlarında test edilmekte ve TJCT (Tacik Standard) uygunluk sertifikasıyla belgelendirilmektedir. Özellikle gıda, kozmetik ve medikal ürünlerde test ve uygunluk belgelendirme süreçleri daha kapsamlı hale getirilmiş ve kontrol sıklığı artırılmıştır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Etiketleme kuralları malın niteliğine göre çeşitlilik göstermektedir. Fiiiyatta etiketlerin Rusça olmasına rağmen, yasal olarak tüm etiketler Tacikçe olmak zorundadır. Etiketle ürünün adı, üretici bilgileri, menşe ülke ve bazı durumlarda kullanma koşullarının belirtilmesi gerekmektedir. Ürünlerin etiketlenmesi Tacik ithalatçının sorumluluğundadır. Özellikle gıda ve tüketim ürünlerinde menşe, içerik ve raf ömrü bilgilerinin etiketlerde açık şekilde yer almasına yönelik denetimler artırılmıştır. Ayrıca, elektronik markirovka (dijital izleme ve QR kod sistemi) uygulaması kapsamında 1 Ocak 2026 itibarıyla içme suyu ve serinletici içecekler de zorunlu etiketleme kapsamına alınmış olup, bu sistemin kademeli olarak farklı ürün gruplarına yaygınlaştırılması öngörülmektedir.

Teknik Engeller

Tacikistan'da teknik ticari engeller özellikle alkol ve tütün mamulü ithalatındaki kota sınırlamalarının yanı sıra insan sağlığı, hayvan sağlığı, bitki sağlığı ve çevre güvenliğini kapsamakta olan DTÖ kuralları ve Uluslararası Standartlar çerçevesinde uygulanmaktadır.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sinai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini

güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikenel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Fikri ve sınai mülkiyet hakları, Tacikistan Cumhuriyeti Anayasası'nın 40. maddesi, Tacikistan'ın da 1994 yılında üyesi olduğu Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü-WIPO'nun Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Anlaşması ve 2013 yılında üyesi olduğu Dünya Ticaret Örgütü WTO sisteminin temel anlaşmalarından biri olan TRIPS Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması çerçevesinde koruma altındadır.

Tacikistan, fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması konusunda uluslararası anlaşmalara da taraf olmuştur. Bu anlaşmalar arasında Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Üyeliği Anlaşması ve Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS) bulunmaktadır. Bu anlaşmalar, Tacikistan'ın fikri ve sınai mülkiyet hakları konusunda uluslararası standartlara uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır.

Ayrıca, menşe ülkesi ürününün Tacikistan devlet fihristine tescil edilmesi için Tacikistan Ekonomik Kalkınma ve Ticaret Bakanlığı nezdinde Ulusal Patent ve Bilgi Merkezinde marka ve ürünün tescil edilerek fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması söz konusudur. Başvurular Kurumca yetkilendirilmiş patent müşavirleri aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. 2025 yılı itibarıyla başvuru süreçlerinde dijital başvuru ve kayıt uygulamalarının kademeli olarak yaygınlaştırıldığı gözlemlenmektedir.

Tacikistan'da fikri ve sınai mülkiyet hakları, ülkenin mevzuatı ve uluslararası anlaşmalarla korunmaktadır. Bu haklar, telif hakları, patentler, ticari markalar, endüstriyel tasarımlar ve coğrafi işaretler gibi çeşitli alanları kapsamaktadır.

Tacikistan'da fikri mülkiyet hakları, 13 Kasım 1998 yılında kabul edilen "Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Kanunu" ile korunmaktadır. Bu kanun, edebi, sanatsal ve bilimsel eserlerin sahiplerine, eserlerini kullanma, çoğaltma, dağıtma ve kamuya sunma gibi münhasır haklar tanımaktadır. Ayrıca, ilgili kanun, eser sahiplerinin haklarının ihlal edilmesi durumunda yasal yollara başvurma imkânı da sunmaktadır. Bu kanun gereği fikir ve sanat eser sahibinin ömrü boyunca ve ölümünden itibaren 50 yıl süreyle telif hakkı korunur.

Tacikistan'da sınai mülkiyet hakları, "Patent Kanunu", "Marka Kanunu" ve "Endüstriyel Tasarımlar Kanunu" gibi çeşitli kanunlarla korunmaktadır. Bu kanunlar, patent sahiplerine buluşlarını kullanma, üretme ve satma gibi münhasır haklar tanımaktadır. Ayrıca, marka sahiplerine markalarını kullanma ve tescil ettirme hakkı, endüstriyel tasarım sahiplerine ise tasarımlarını kullanma ve tescil ettirme hakkı vermektedir.

Tacikistan'da fikri ve sınai mülkiyet haklarının ihlali durumunda, hak sahipleri yasal yollara başvurabilirler. Bu yollar arasında, mahkemelerde dava açma, tazminat talep etme ve hak ihlalini durdurma gibi seçenekler sunulmaktadır. Ayrıca, gümrük yetkilileri de taklit ürünlerin ülkeye girişini engellemek için önlemler alabilmektedir.

Yetkili merci iletişim bilgileri ve adresi;

Ulusal Patent ve Bilgi Merkezi Devlet Müessesesi

Ayni Sokak 14 A,

Duşanbe, Tacikistan. 734042

Tel: +992 93 172 9999/+992 98 903 2222

Web: <http://kdpt.tj/>

Dağıtım Kanalları

Tacikistan'da ticari malların temini ve ulaştırması büyük oranda büyük çaplı distribütör ve toptancılar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Distribütör ve toptancılar yoğun olarak Başkent Duşanbe ve Sughd Bölgesi Khujand şehrinde faaliyet göstermektedir. 2025 yılı itibarıyla Bokhtar şehrinin de bölgesel dağıtım merkezi olarak öneminin arttığı gözlemlenmektedir.

Ülkede en yaygın olarak üretici-toptancı-perakendeci-nihai tüketici kanalı kullanılmaktadır. Toptancılar ürünleri üreticiden satın alıp perakendecilere veya nihai tüketicilere satmaktadır. Ülkede sanayi üretimi gelişmemiş olması ve yeterli ham madenin bulunmaması nedeniyle hemen hemen her kalemde ithalata bağlıdır. İthalatçılar tarafından da yaygın olarak kullanılmakta olan ithalatçı-toptancı-perakendeci-nihai tüketici kanalı geçerlidir. Tacikistan'ın başkenti Duşanbe dışında Khujand-Bokhtar-Hisar-Kulob gibi şehirlerde büyük pazar yerlerinde hem toptancı hem de perakendeciler ürün dağıtımını gerçekleştirmektedirler. Başkent Duşanbe'de gıda ürünleri temini için Mehirgon ve Farovon, tekstil ve ev eşyaları için Korvon ve inşaat malzemeleri için Kuşoniyon pazarı ana dağıtım yerleridir. Son yıllarda modern perakende zincirleri ve küçük ölçekli süpermarketlerin sayısında artış gözlemlenmekte olup geleneksel pazar yapısı ağırlığını korumakla birlikte organize perakendenin payı kademeli olarak artmaktadır.

Tüketici Tercihleri

Tacik tüketici tercihleri teknolojide meydana gelen değişimlerin de etkisiyle farklılaşmakta ve tüketim kültürü yaygınlaşmaktadır. Bilgiye erişim arttıkça karar alma sürecinde diğer tüketiciler ile ürün uzmanlarının görüşleri öne çıkmakta, tüketiciler bilinçli tercihte bulunmaya özen göstermektedir. Bu suretle tüketiciler hızlı karar vermeye yönlendirilmektedir. 2025 yılı itibarıyla sosyal medya ve mobil uygulamalar üzerinden ürün araştırma ve karşılaştırma eğilimi belirgin şekilde artmıştır.

Gelir düzeyi düşük olan tüketicilerin bazen daha ucuz malları tercih ettiği de bilinmektedir. Televizyon kanallarının tüketici tercihlerindeki reklam etkisi hala devam etmekle beraber bu etki geçmişe göre azalmaktadır. Görsel, billboard, reklam panolarında sergilenen ünlü marka ve firmaların görselleri Tacik tüketici algısını son zamanlarda değiştirmektedir. 2025 yılı itibarıyla dijital reklamcılık ve sosyal medya influencerlerinin tüketici tercihleri üzerindeki etkisi artış göstermektedir.

Tacik halkı arasında Türk malının kaliteli olduğu algısı oluşmuştur. Bu husus ihracat potansiyelimiz açısından önemli bir üstünlük olarak değerlendirilmektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Tacikistan'da en yaygın kullanılan satış teknikleri, doğrudan pazarlama, ağızdan ağıza pazarlama ve dijital pazarlamadır. Son yıllarda sosyal medya temelli satış kanalları ve mesajlaşma uygulamaları (özellikle WhatsApp ve Telegram) üzerinden yapılan satış ve tanıtım faaliyetleri belirgin şekilde artmıştır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanlar arasındaki iletişim de global boyutlara taşınmıştır. Vermek istediğiniz bir mesajı saniyeler içerisinde dünyanın herhangi bir yerine ulaştırmak mümkün bulunmaktadır. Yüksek hız ve etkiyi yakalamak isteyen markalar, geleneksel pazarlamanın etkisinin azalmasıyla dijital pazarlamaya yönelmiştir. Sosyal medya vasıtasıyla tüm markalar hızla yayılmaktadır. Son yıllarda kısa video içerikleri ve influencer iş birlikleri pazarlama faaliyetlerinde öne çıkan araçlar haline gelmiştir.

Belli bir hayat tarzına erişimi hedefleyen tüketici için ürün özelliği ve marka deneyimi öne çıkmaktadır. Teknolojinin etkisiyle farklı ülkelerden ürün temini yoluna gidilebilmektedir. Diğer taraftan, tüketim kültürünün etkisi, ürün çeşitliliğinin artması, alışveriş merkezlerinin çoğalması gibi unsurlar tüketicilerin tercihini farklılaştırabilmektedir. E-ticaret ve sosyal ticaret (social commerce) uygulamalarının sınırlı olmakla birlikte gelişme eğiliminde olduğu gözlemlenmektedir.

Kamu İhaleleri

Tacikistan'da yabancı şirketlerin teklif sunabileceği uluslararası bazda ihale duyuruları Tacikistan Devlet Mülkleri Yönetimi ve Devlet Yatırım Komitesi internet sitesinde ilan edilmektedir (<https://investcom.tj/tenders.html>). 2025 yılı itibarıyla uluslararası finans kuruluşları tarafından finanse edilen altyapı, enerji ve tarım projelerine yönelik ihale sayısında artış gözlemlenmektedir.

Tacikistan'daki enerji projelerine yönelik ihaleler, Tacikistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nezdinde Enerji Tesisleri İnşaatı Proje Yönetim Grubu internet sitesinde ilan edilmektedir (<http://www.energyprojects.tj/index.php/en>). Roghun HES başta olmak üzere hidroelektrik projeleri ve enerji iletim altyapısına yönelik ihaleler öne çıkmaktadır.

Ayrıca, ihalelere finansal destek sağlayan IMF, ADB, IsDB, EBRD, WB, IFC, KfW vb. uluslararası kuruluşların resmi ağ sayfalarından da ulaşmak mümkün bulunmaktadır. Özellikle Asian Development Bank (ADB) ve Dünya Bankası (WB) finansmanlı projeler ihale hacminde belirleyici konumunu sürdürmektedir.

Diğer taraftan ilgili kamu idarelerince yayınlanan çoğunlukla yerel nitelikteki ihalelere (<http://eprocurement.gov.tj>) internet sitesinden takip etmek mümkün bulunmaktadır. 2025 yılı itibarıyla elektronik ihale (e-procurement) sisteminin kullanımının artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Tarım;

Tacikistan topraklarının sadece %7'si tarıma elverişlidir. Tacikistan ekonomisinde tarım sektörünün GSYİH içindeki payı %24,6 olup sektörün yıllık ortalama büyüme hızı %7'dir. Ülke nüfusunun %70'i kırsal alanda yaşam sürdürmekle birlikte, toplam nüfusun %60'ı, yaklaşık 900 bin hektarlık elverişli alanda, tarım ürünleri yetiştirmektedir. Ayrıca, 40 bin hektar alanda bağcılık yapılmaktadır.

2024 yılında 861,1 bin hektar alanda tarım ürünleri ekilmiştir. Ekilen ürünlerin; 388,8 bin hektarını tahıl, 199,9 bin hektarını endüstriyel zirai ürünler, 64,5 bin hektarını patates, 74,7 bin hektarını sebze, 23,6 bin hektarını baklagiller ve 109,7 bin hektarını hayvan yemi için kullanılan zirai ürünler oluşturmaktadır.

2024 yılında ülkede 1.828.318 ton tahıl (880.734 tonu buğday), 253.183 ton pamuk, 1.263.948 ton patates, 3.289.179 ton sebzeler (836.911 tonu soğan), 1.144.806 ton baklagiller, 1.875.754 ton hayvan yemi, 823.048 ton meyve (277.717 ton elma, 313.052 ton kayısı ve 289 931 ton üzüm), 368.577 ton kırmızı et, 47.381 ton tavuk eti, 1.177.381 ton süt, 1.265.564 bin adet yumurta, 9.094,5 ton yün, 361,5 ton koza, 4.882,8 ton bal ve 5.460,7 ton balık üretilmiştir. 2025 yılı itibarıyla tarımsal üretim yaklaşık 84,7 milyar somoniye ulaşmış olup bir önceki yıla göre yaklaşık %9–10 oranında artış göstermiştir. Üretim yapısında sebze ve meyve ürünlerinin toplam üretim içindeki payının artış eğiliminde olduğu değerlendirilmektedir.

Ülkedeki alt yapının gelişmemiş olması nedeniyle, sahip olduğu ihracat potansiyeli tam olarak değerlendirilememektedir. Soğuk hava deposu, depolama, işleme ve lojistik altyapısındaki yetersizlikler sektörün ihracat potansiyelini sınırlayan temel yapısal sorunlar olmaya devam etmektedir.

Hayvancılık;

Kırsal alanda yaşayan nüfusun %10'u hayvancılıkla uğraşmakta, 3,5 milyon hektarlık alan mera statüsünde olup 1 Ocak 2025 tarihi itibarıyla ülkenin 7,1 milyon küçükbaş, 2,8 milyon büyükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır. 2025 yılı itibarıyla hayvancılık sektöründe hayvan sayısında sınırlı artış eğilimi gözlemlenmekle birlikte verimlilik, yem kalitesi ve modern üretim tekniklerine erişim konularında yapısal sorunlar devam etmektedir.

Sanayi

Tacikistan'ın sanayi üretiminde güçlü büyüme eğilim devam etmekte ve büyüme özellikle madencilik, enerji ve inşaat malzemeleri üretimi kaynaklıdır. Ayrıca, sanayi üretiminin ülke ekonomisi içindeki payının kademeli olarak artmaktadır.

2024 yılında Tacikistan sanayi sektörünün GSYİH içindeki payı geçen yıla göre %20 büyümüştür. (Madencilik %43, gıda %10, işleme sanayi %7,6, elektrik enerjisi %5,7, inşaat sanayi %8,7, oto sanayi %7,8, hafif sanayi %7,5, pamuk temizleme sanayi %6,5, kömür sanayi %1,3, basım matbaa %0,9, su temini %0,5 ve petrol ve gaz sanayisi %0,4).

Tacikistan'da ağır sanayi içerisinde alüminyum üretimi başı çekmektedir. Duşanbe'nin batısında Özbekistan sınırına yakın Tursunzade şehrinde bulunan Tacikistan Alüminyum Fabrikası-TALCO ülkedeki en büyük sanayi kuruluşudur. 1975 yılında faaliyete başlayan ve Tacikistan'daki elektrik arzının %40'ını tek başına tüketmekte olan bu tesis, Orta Asya'daki en büyük alüminyum fabrikası olmakla kalmamakta aynı zamanda dünyadaki en büyük 10 ham alüminyum üretim tesisi arasında yer almaktadır. Yıllık 517 bin ton üretim kapasitesine sahip fabrikada ham alüminyum ve basit alüminyum ürünlerinin üretimi yapılmaktadır. TALCO üretiminin küresel alüminyum fiyatları ve enerji arz koşullarına bağlı olarak dalgalı seyretmekle birlikte, alüminyum ihracatının ülkenin toplam ihracat gelirleri içindeki stratejik önemini koruduğu görülmektedir. Ayrıca, ülkede işleme sanayinin geliştirilmesine ve katma değeri yüksek üretime geçişe yönelik politika çabalarının sürdüğü değerlendirilmektedir.

Hizmetler

Tacikistan ekonomisinde hizmet sektörünün 2024 yılı GSYİH içindeki payı %13 olmuştur. Ülke hizmet sektörünün ana dalları turizm, gastronomi, sağlık, bankacılık, sigortacılık, avukatlık, eğlence, taşıma vb. faaliyetlerden oluşmaktadır. Hizmet sektörü ortalama fiyat artışı %4,8 olmuştur. Belediye hizmetlerinde %8,3, tüketici fiyatında %7,0, sağlık hizmetinde %5,2, otel ve gastronomi hizmetinde %9,8 ve diğer özel tüketim hizmetlerinde %16,4 fiyat artışı yaşanmıştır.

2025 yılı itibarıyla hizmet sektörünün GSYİH içindeki payında sınırlı artış eğilimi gözlemlenmekte olup özellikle ticaret, ulaştırma ve finansal hizmetler sektör büyümesine katkı sağlamaktadır. Turizm ve yeme-içme hizmetlerinde toparlanma eğilimi devam etmekle birlikte sektör genelinde kayıt dışılık ve ölçek sorunları önemini korumaktadır. Ayrıca, dijital finansal hizmetler ve mobil bankacılık uygulamalarının yaygınlaşması hizmet sektöründe yapısal dönüşümün önemli bir unsuru haline gelmektedir.

Madencilik

Tacikistan'ın ihracatı 2024 yılında 1,9 milyar ABD doları olmuştur. Bunun %68,2'sini (mineraller %24, değerli metaller %17,8, antimon %13,3, birincil alüminyum %10,4 ve bakır %2,7) maden ve metaller oluşturmuştur. Maden ve metal ürünlerinin toplam ihracat içindeki yüksek payını koruduğu ve özellikle altın, antimon ve alüminyum ihracatının ülke dış ticaretinde belirleyici olmaya devam etmektedir.

Tacikistan'da antrasit kömürü, antimon, bizmut, bor, bakır, değerli taşlar, altın, demir cevheri, kurşun, mangan, molibden, doğal gaz, nikel, petrol, fosfor, tuz, gümüş, stronsiyum, kalay, tungsten, uranyum ve çinko gibi yaklaşık 50 çeşit mineralleri ihtiva eden 700'den fazla maden

yatağı bulunmaktadır. Özellikle nadir metaller ve kritik hammaddelere uluslararası ilgi artmaktadır.

Dağlık bir coğrafyaya sahip olan Tacikistan yeraltı kaynakları ve madencilik alanlarında yatırımcılara fırsatlar sunmaktadır. Ülkede, Konimansur rezervi gümüş, bakır, kurşun, çinko, sülfürik asit ve inşaat malzemeleri; Maikhura rezervi ise tungsten, bizmut ve çinko bakımından zengin rezervlere sahiptir.

Tacikistan'ın metaller, nadir toprak elementleri ve uranyum dâhil olmak üzere çok sayıda maden kaynaklarına sahip olduğu bilinmektedir. Geçtiğimiz on yıl boyunca ülke, mineral endüstrisini canlandırmak ve mineral üretimini artırmak için çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Ancak ülke, endüstriyel sektörü destekleyecek enerji üretimine sahip olmadığından, üretim istenilen seviyeye ulaşmamaktadır.

Enerji

Ülkedeki üretim düzeyi ve sanayi kapasitesi son derece düşüktür. Tacikistan ihracatının başlıca kalemlerinden biri olan elektrik enerjisi 2023 yılı üretimi 21,9 milyar kWh olmuştur. Ülke ürettiği elektriği komşu ülkelere Afganistan, Özbekistan ve Kazakistan'a ihraç etmiştir.

Ülkede 2024 yılında toplam elektrik üretimi 22 milyar 428 milyon kWh'ye ulaşmıştır. Bu rakam, 2023 yılına göre 567,2 milyon kWh veya %3,0 daha fazladır. Büyük üretici şirketlerin toplam üretim hacmindeki pay dağılımı; "Barqi Tojik" A.Ş. %77,7, "Sangtuda-1" A.Ş. %12, "Roghun HES" A.Ş. %5,5, "Sangtuda-2" A.Ş. %3,9 ve "Pamir Energy" A.Ş. %0,9'dur. Toplam üretimin yaklaşık 23 milyar kWh seviyesine yaklaştığı değerlendirilmektedir. Elektrik ihracatının özellikle Afganistan ve Özbekistan'a yönelik devam etmektedir.

Tacikistan, Orta Asya su kaynaklarının %60'ına sahiptir. 527 milyar kWh hidroelektrik enerji potansiyeline sahip olan Tacikistan'da hâlihazırda bu enerji potansiyeli yeterince kullanılamamaktadır. Mevcut hidroelektrik potansiyelinin çok sınırlı bir bölümünün kullanılabilmesi ve bu durumun enerji arz güvenliği ile sanayi üretimi üzerinde kısıt oluşturduğu değerlendirilmektedir.

Orta Asya'nın en büyük hidro-enerji kaynaklarına sahip olan Tacikistan'da, başta hidroelektrik santralleri olmak üzere enerji alanındaki yatırımlar ön plana çıkmaktadır. Tacikistan hidro-enerji kaynakları açısından 8. sırada yer almasına rağmen, söz konusu kaynakların sadece %6'sını kullanmaktadır. Bu kapsamda tamamlandığında dünyanın en yüksek barajı özelliğini taşıyacak olan her biri 600 MW kapasiteli 6 üniteden oluşacak 3.600 MW'lı Roghun Hidro Elektrik Santralinin son ünite inşaat çalışmasının 2029 yılında tamamlanarak kullanıma verilmesi planlanmaktadır. Proje tamamlandığında yılda 13 milyar kWh elektrik üretilmesi planlanmakta olan HES'in ürettiği elektriğinin büyük kısmı Çin, Afganistan ve Pakistan'a satılacağı öngörülmektedir. Roghun barajının yanı sıra ülkede çok sayıda küçük ölçekli hidro-elektrik santrallerinin yapımına önem verilmektedir. Tacikistan ekonomisinden kaynaklanan nedenlerden dolayı ülkedeki enerji projeleri, diğer yatırım projeleri gibi, büyük ölçüde

uluslararası kuruluşlar ve yabancı ülkelerin teknik yardım kuruluşları tarafından finanse edilmektedir. Roghun HES projesinin ilerleme kaydettiği ve projenin tamamlanmasının ülkenin enerji ihracat kapasitesi ile sanayi üretim potansiyelini önemli ölçüde artıracığı değerlendirilmektedir. Ayrıca CASA-1000 projesi kapsamında bölgesel elektrik ticaretinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Kurumlararası iş ve ilişkilerde, görüşmelerde, telefonda konuşmada, yazışmalarda, imzalarda, davranışlarda, kabullerde, ziyarette, karşılama, ağırlamada; düzey eşitliği, denklik ve müteakabiliyet esastır.

Kamusal ve sosyal alanda; selam vermek, hitap etmek, tanıtmak, tokalaşmak, ayakta durmak/oturmak, telefonda konuşmak, giyinmek, yemek, çay ve kahve içmek, hediye alıp vermek, teşekkür etmek gibi eylemlerde protokol kuralları ve nezaket kurallarına göre davranmak önem arz etmektedir.

E-posta yaygın bir haberleşme aracı değildir. E-posta ile gönderilen mesajların karar vericiye ulaşmama riski vardır. Kurumun en üst yetkilisi tek karar vericidir. Kurum çalışanlarının görevlerini yürütürken inisiyatif almaları beklenmez. İlişkilerde karar vericinin tespiti ve görüşmelerin bu kişi üzerinden ilerletilmesi önem arz etmektedir. Dijital iletişim araçlarının kullanımında artış gözlemlenmekle birlikte, karar alma süreçlerinde yüz yüze görüşmeler ve resmi yazışmalar önemini hala korumaktadır.

E-postalar ve telefon görüşmeleri bağlayıcı değildir; resmî yazışmalar geçerlidir. Sözlü veya e-posta yoluyla teklifler alınması, bunların bağlayıcı olduğu anlamına gelmemektedir.

İş yapma konusunda ikili ilişkiler önemlidir. Tanıdıklar ya da yönetime yakın hatırlı kişiler aracılığı ile iş takibi uygulaması yaygındır. Ticari ilişkilerde kurumsal olmayan firmalar arasında sözleşme imzalanması yaygın değildir. İş ilişkileri daha çok güven üzerine kurulmaktadır. Tacikistan'a yatırım ya da ticaret yapmak isteyen iş insanlarımızın mutlaka yatırım ya da ticaret yapmayı planladıkları alanda hukuk ve vergi danışmanları aracılığı ile iyi bir pazar araştırması yapmaları ve ileride doğabilecek ihtilaflarda mağdur olmamaları için hak ve yükümlülüklerini ayrıntılı düzenleyen bir sözleşme imzalamaları önem arz etmektedir. 2025 yılı itibarıyla özellikle yabancı yatırımcılar açısından sözleşmeye dayalı çalışma ve hukuki güvence arayışının arttığı gözlemlenmektedir.

Lisans alma ve imtiyaz verme, ihtilafların çözülmesi, gümrük ve vergilendirme işlemleri gibi resmi işlemlerde, uygulamada şeffaflık ve öngörülebilirlik açısından bazı zorluklarla karşılaşılabilir.

Para Kullanımı

Tacikistan'ın resmi para birimi "somonı"dir. Ülkede ödeme aracı olarak kâğıt para yaygın olarak kullanılmaktadır. Çek kullanımı resmi kurum ve şirketler arasında bankalar vasıtasıyla yapılmaktadır. Kredi kartı, genelde müşterisi fazla olan süpermarket, alışveriş merkezleri ve mağaza zincirleri bulunan firmalar tarafından kabul edilmektedir. Son dönemlerde hızla

yaygınlaşmakta olan mobil uygulamalı QR ödeme sistemleri birçok satış noktalarında kabul görmektedir.

2025 yılı itibarıyla nakit kullanımının yaygınlığı devam etmekle birlikte, özellikle şehir merkezlerinde dijital ödeme sistemleri ve mobil bankacılık uygulamalarının kullanımında belirgin artış gözlemlenmektedir. QR kod ile ödeme sistemleri küçük ve orta ölçekli işletmelerde de yaygınlaşmakta olup finansal teknolojilerin (fintech) kullanımının kademeli olarak arttığı değerlendirilmektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Tacikistan vizesi, Tacikistan Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk Genel Müdürlüğü'nün (www.evisa.tj) web sitesi üzerinden elektronik ortamda veya yurt dışında bulunan Tacikistan büyükelçilikleri ve konsoloslukları tarafından verilmektedir. 2025 yılı itibarıyla e-vize uygulaması yaygın olarak kullanılmakta olup başvuru ve onay süreçleri büyük ölçüde dijital ortamda yürütülmektedir.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

1 Ocak Yılbaşı Bayramı, 8 Mart Anneler Günü, 21-24 Mart Uluslararası Nevruz Bayramı, 9 Mayıs Zafer Bayramı, 27 Haziran Ulusal Birlik Günü, 9 Eylül Bağımsızlık Günü, 6 Kasım Anayasa Bayramı, Ramazan ve Kurban Bayramlarının 1.günü

Dini bayramların tarihleri hicri takvime göre değişmekte olup Ramazan ve Kurban Bayramı tatil süreleri yıllara göre farklılık gösterebilmektedir.

Resmi makamlarda mesai saatleri pazartesi-cuma 8:00-17:00, cumartesi günü ise saat 8:00-14:00 arasındır. Öğle tatili 12:00-13:00 arasındır. Pazar günü hafta sonu tatilidir.

Yerel Saat

Tacikistan yerel saat dilimi UTC +5 kullanılmakta olup kış ve yaz dönemlerinde saatin ileri veya geri alınması uygulaması bulunmamaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Yabancılar, Tacikistan'da çeşitli şekillerde firma kurabilmektedir. Şirket kurulumuna ilişkin yasal mevzuat olan Tacikistan Ticaret Kanunu, Tacikistan Medeni Kanununun bir bölümü olarak düzenlenmiştir. Söz konusu kanun kapsamında ticari örgütlenmeler:

- Şirketler (Limited Şirketi, Anonim Şirketi ve Müteselsil Şirketler),
- Ortaklıklar,
- Üretim Kooperatifleri ve
- Devlet Şirketleri olarak tanımlanmıştır.

Yabancı yatırımcılar, devlet şirketleri haricinde, kendileri şirket sahibi olabilecekleri gibi, yerel bir ortakla ortak bir şirket de kurabilirler veya üretim kooperatifi üyesi olabilirler. Yabancılar, temsilcilik ofisi veya şube açma yoluyla da Tacikistan pazarına girebilirler. Ülkede en yaygın şirket türleri limited şirketi ve anonim şirketlerdir. Yabancı yatırımcıların özellikle limited şirket yapısını tercih ettiği ve yerel ortaklı girişimlerin yaygın olduğu gözlemlenmektedir.

Şirket Kurma Prosedürü

Ülkede en yaygın şirket türleri limited şirketi ve anonim şirketlerdir.

Limited Şirket: En az 1, en fazla 30 kişi ile kurulabilen limited şirketlerin kurulumu için en az 105 ABD doları ortak anapara gerekmektedir. 2025 yılı itibarıyla şirket kuruluş süreçlerinin idari açıdan sadeleştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmekte olup kuruluş işlemlerinin büyük ölçüde hızlandırıldığı gözlemlenmektedir.

Müteselsil Şirketler: Limited şirketlerle arasındaki fark, sorumluluk alanındadır. Her bir ortağın ilave sorumluluğu şirketin ana sermayesine yaptıkları yatırımı aşmamaktadır. Bu tür şirketler Tacikistan'da yaygın olarak kullanılmamaktadır.

Ortaklık: Herhangi bir minimum ortak sermaye gerektirmeyen ortaklıklarda, borçlanmalar kişisel olarak kabul edilmektedir. Ortaklıklar, tam ortaklık ve sınırlı ortaklık olmak üzere iki ayrı gruba ayrılmaktadır. Tam ortaklıkta tüm ortaklar kendi kişisel varlık ve borçlarından sorumludurlar. Sınırlı ortaklıkta ise ortaklardan biri tam yetkili kılınırken, diğer ortaklar katkıları oranında yetkilendirilmektedir.

Üretim Kooperatifleri: Üretim, satış, ticaret veya işleme alanlarında faaliyet gösteren en az 5 firmanın bir araya gelmesiyle kurulan gönüllü derneklerdir.

Şube ve Temsilcilik Açmak; Tacikistan'da ticari faaliyette bulunmak isteyen yabancı firmalar şube veya temsilcilik açma yoluyla ülkedeki faaliyetlerini yürütebilirler. Özellikle temsilcilik ofislerinin piyasa araştırması ve ilk giriş stratejisi olarak tercih edildiği görülmektedir.

Yabancı bir firmanın Tacikistan'daki şubesi, merkez ofis dışında bir hukuki kişiliğe ve bağımsızlığa sahip değildir. Merkez ofis için geçerli olan tüm hukuki sorumluluklar firmanın şubesi için de geçerlidir. Ancak şube, merkez ofisten aldığı yetkiler çerçevesinde, yerel bankalarda hesap açabilir ve ayrı bir muhasebe kaydı tutabilir.

Temsilcilik ofisleri ise piyasa araştırması yapma ve müşterilerle ilk teması sağlama amacıyla açılabilir. Temsilcilik ofisleri, yabancı şirketten bağımsız bir faaliyet yürütemez ve genellikle firma tarafından yetkilendirilen yabancı bir kişi tarafından yönetilir.

Şirket Feshi: Tüzel kişilikler, kurucuların aldıkları karar ile feshedilebilir. Fesih kararının yazılı olarak ilgili Kuruma (Vergi Komitesi) ivedilikle bildirilmesi gerekmektedir. Gerekli bildirim yapılmasının ardından Tasfiye Komisyonu oluşturulur. Tüzel kişinin borç iptali veya mülklerinin yönetimi Tasfiye Komisyonu tarafından yürütülür. Tasfiye Komisyonu alacaklıların tespiti için incelemelerde bulunur ve geçici fesih bilançosunu hazırlar. Geçici fesih bilançosunun şirket kurucuları tarafından onaylanması gerekmektedir. Alacaklılarla hesapların tasfiye edilmesinden sonra Tasfiye Komisyonu, tüzel kişinin kurucuları (veya katılanların) veya tüzel kişinin tasfiye kararını alan kuruluş tarafından tasdik edilecek olan nihai tasfiye bilançosunu hazırlar. Tasfiye işlemine ilişkin olarak devlet kayıt sistemine kaydedilen bir not ile tüzel kişiliğin tasfiyesi tamamlanır.

Ticari faaliyette bulunan tüzel kişilik, mahkeme kararı ile ilan edilen iflas kararı yoluyla da tasfiyesine karar verebilmektedir. Mahkeme tarafından tüzel kişiliğin iflasının açıklanmasının ardından; (i)tüzel kişinin tüm ödenmemiş yükümlülükleri için ceza ve menfaatlerinin tahakkuku durdurulur; (ii)tüzel kişinin malı üzerindeki icranın uygulanmasına ilişkin tüm sınırlamalar kaldırılır; (iii)mülkiyete ilişkin uyuşmazlıklar sona erdirilir ve (iv)mülkiyetle ilgili tüm iddialar bu tüzel kişiye sadece tasfiye işlemlerinin sınırları dâhilinde yönlendirilebilir.

Şirket Kayıt İşlemleri; Tacikistan'da firma kaydı farklı idarelerle teması gerektirse de ana yetkili kurum Vergi Komitesidir. Tüm Vergi Komitesi ofislerinde işlem kolaylığının sağlanması açısından "tek pencere" bulunmaktadır. Firmaların kayıt işlemi için aşağıda belirtilen adrese belgeleri ibraz etmeleri zorunludur:

1. Devlet kayıt sistemi başvuru formu (Yetkili Makam tarafından hazırlanmış olan formların eksiksiz doldurulması),
2. Şirketin türü, Tacikçe adı, adresi, kurucuların bilgileri, faaliyet alanları yazılı belirtilmelidir,
3. Şirket kuruluşuna ilişkin kurucuların kararı (Kurucuların bilgi ve imzasını içermelidir.),
4. Yönetim kurulu başkanının pasaport fotokopisi ve noter onaylı tercümesi.

Gerekli evrakların eksiksiz sunulması halinde kayıt işleminin 5 işgünü içinde tamamlanması öngörülmektedir. Kayıt işleminin tamamlanması ile firmaya Devlet Kayıt Sertifikası ve Vergi Kimlik Numarası (TIN) verilir.

İstatistik Kodu alınması içinse İstatistik Komitesine müracaat yapılması gerekmektedir. Devlet kayıt sertifikası ile istatistik kodu alınması, bankada hesap açılması ve diğer idari işlemlerin tamamlanması için ön koşuldur.

Sosyal Güvenlik ve Emeklilik Numarası alınması için de devlet kaydı yapıldıktan sonra 30 gün içinde Çalışma, Göç ve İstihdam Bakanlığına müracaat edilmesi gerekmektedir.

(Şirket tescili için başvuru adresi: Shamsi Sokak No:5/3, Duşanbe, Tacikistan- 734000
Tel: +992 (37) 236 50 81 / E-mail: akno@andoz.tj / Web: www.andoz.tj)

Sigorta

Tacikistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Nezdinde Devlet Sigorta Denetleme Kurumu 1 Ekim 2016 tarih ve 408 sayılı Tacikistan Cumhuriyeti Hükümeti kararı esasında oluşturulmuştur. Tacikistan Ulusal Banka kayıtlarına göre 1'i devlet 15'i özel toplam 16 sigorta şirketinin sigorta hizmeti sağladığı bilinmektedir. Ülke sigorta şirketlerinin toplam varlığı 815,7 milyon Tacikistan Somonisi (yaklaşık 74,7 milyon ABD doları) dir. Ülke sigorta raporuna göre 2023 yılında toplam 2,3 milyon adet sigorta sözleşmesi imzalanmıştır. Sigorta şirketleri üç türde hizmet sunmaktadır; devletin zorunlu kıldığı sigorta, zorunlu sigortalar ve isteğe bağlı sigortalardır.

Sigorta sektörünün büyüme eğilimini sürdürdüğü, özellikle zorunlu sigorta ve motorlu taşıt sigortalarında artış olmuştur. Bununla birlikte sektörün toplam finansal sistem içerisindeki payının sınırlı olduğu ve sigorta penetrasyonunun düşük seviyelerde kaldığı görülmektedir. Ayrıca, dijital sigortacılık uygulamalarının henüz başlangıç aşamasında olduğu ancak gelişme potansiyeli taşıdığı değerlendirilmektedir.

Bankacılık Mevzuatı

Merkez bankası görevini taşıyan Tacikistan Milli Bankası'nın (National Bank of Tajikistan) temel amacı, uzun vadeli fiyat istikrarını sağlamak, ülkedeki finansal sistemin istikrarı için para ve döviz piyasalarıyla ilgili düzenleyici önlemleri almak, devletin bankacılık sisteminin istikrarlı çalışmasını sağlamak, ödeme sisteminin kesintisiz ve etkili faaliyet sürdürmesini denetlemektir.

Tacikistan'da hâlihazırda 15 banka, 1 katılım bankası, 22 mikro kredi ve 23 mikro kredi fonu olmak üzere 65 kredi finans kuruluşu bulunmaktadır. Mikro finans kuruluşlarının sistem içerisindeki ağırlığını korumaktadır.

Tacikistan bankacılık sektörü hâlihazırda az gelişmiş bir yapı arz etmekte olup uluslararası finans yapısına entegrasyonunu tamamlayamamıştır. Tacikistan Milli Bankasının performansı ise düşük sermaye ve zayıf kurumsal yapı tarafından sınırlanmaktadır.

Tacikistan bankacılık sisteminde faaliyet gösteren bankaların listesine (https://www.nbt.tj/tj/banking_system/banks.php) linkinden ulaşılabilir.

Tacik bankaları, Dubai, Kazakistan, Özbekistan, Çin ve Avrupa bankaları aracılığıyla Türkiye'deki bankalar ile işlem yapmaktadırlar. Bunun yanı sıra, Tacikistan'ın Alif Bank,

Amonatbank, Dushanbe City Bank, Eskhata Bank, International Bank of Tajikistan, Orien Bank, Spitamen Bank, Sanoatsodirot Bank, Tawhid Bank, Humo Microcredit Deposits Organization, The First Microfinance isimli bankalarının ülkemizdeki bazı bankalarla ortak hesapları bulunmaktadır.

Sınır ötesi bankacılık işlemlerinde muhabir banka ilişkilerinin önemini koruduğu ve doğrudan finansal entegrasyonun sınırlı olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca, dijital bankacılık ve mobil ödeme sistemlerinin yaygınlaşması bankacılık hizmetlerinin erişimini artırmaktadır.

Vizeler

20.04.2024 tarihinden itibaren umuma mahsus pasaport hamili vatandaşlarımız için vize uygulaması getirilmiştir. Umuma mahsus pasaport hamili vatandaşlarımız Tacikistan'a gelmeden önce (www.visa.gov.tj) internet adresinden seyahat amacına uygun vize tipi için ön başvuru yaptıktan sonra diğer gerekli evrakla birlikte en yakındaki Tacikistan diplomatik temsilcilğine başvurmaları gerekmektedir.

Hizmet ve hususi pasaport hamillerinin 60 gün (10 günden fazla kalıyorsa 10 gün içinde Tacikistan Cumhuriyeti İçişlerine Bakanlığı'na bağlı Pasaport İşleri Genel Müdürlüğü'nde kayıt işlemlerini gerçekleştirmelidir) ve diplomatik pasaport hamillerinin ise 90 gün süreli vize muafiyeti devam etmektedir. Tacikistan'a görevle atanmayan, diplomatik, hizmet ve hususi pasaport hamillerinin, Tacikistan'a yapacakları turizm amaçlı seyahatleri veya transit geçişlerinde, toplam ikamet süresi, ilk giriş tarihinden itibaren geçerli olacak şekilde, altı ay içerisinde yukarıda belirlenen süreleri geçmemek kaydıyla vizeden muaf tutulmaktadır.

Çalışma izni alınan yabancılar için proje sahibi firmanın;

- Dilekçe
- Fotoğraf
- İşçi pasaportunun aslı (geçerli vize olması gerekiyor)
- Firmanın yabancı işçi çalıştırma lisansı
- Firmanın kuruluş belgeleri (Şehadetname, tescil belgesi, vergi numarası)

ile birlikte firmanın yerleşik olduğu bölgedeki İçişleri Bakanlığı şubesine başvurması gerekmektedir.

Öte yandan hem oturma izinleri hem de çalışma izni (M tipi vize) için başvuru sahibinden aşağıdaki belgeler talep edilmektedir:

- Adli sicil belgesi (Tacikistan'da daha önce 6 aydan fazla ikamet edildiye hem Tacik makamlarından hem de Türk makamlarından temin edilmesi gerekmektedir.)
- Gayrimenkul dökümü
- Aile Nüfus Kayıt Örneği
- Evlilik Cüzdanı
- Varsa Tacikistan'da adına kurulan firmanın tescil belgesi (İktibos)
- Banka hesap dökümü
- Maaş yazısı

- Başvuru formu
- Geçerli bir pasaport
- Fotoğraf

(Başvuru tipi ve başvuranın durumuna göre Tacik Konsolosluk Genel Müdürlüğü ilave belge talep edebilir.)

Tacikistan'da çalışma izni/ikamet harcı, çalışma vizesi dahil, 3.300/3.500 Tacik somonisi (yaklaşık 330-350 USD), ilave her giriş +10/15 USD, müteaddit giriş +40/45 USD'dir.

Tacikistan'ın yabancı vatandaşlardan tahsil ettiği ikamet (oturma) harç tutarları aşağıda gösterilmektedir.

3 aya kadar 170/200 Tacikistan somonisi (yaklaşık 20 USD)
3 ay ile 1 yıla kadar 260/300 Tacikistan somonisi (yaklaşık 30 USD)'dir.

Tacikistan'ın vatandaşlarımızdan tahsil ettiği vize (çalışma vizesi dahil) ve çalışma izni harç tutarları aşağıda gösterilmektedir.

Tek girişli vize; 60 ABD doları vize harcı+60 ABD doları hizmet bedeli olmak üzere toplam 120 ABD dolarıdır. Vizeler genelde 3-4 haftada sonuçlanmaktadır. Hızlı vize için 240 ABD doları ödenmesi halinde 1 hafta içinde sonuçlanmaktadır.

Çok girişli vize; 190 ABD doları vize harcı+110 ABD doları hizmet bedeli olmak üzere toplam 300 ABD dolarıdır. Vizeler genelde 3-4 haftada sonuçlanmaktadır. Hızlı vize için 500 ABD doları ödenmesi halinde 1 hafta içinde sonuçlanmaktadır. Çoklu giriş vizesinin Tacikistan Cumhuriyeti'nde geçerlilik süresi 90 gündür. Çoklu giriş vizesini alanlar bu süre içinde Tacikistan'da maksimum 60 gün kalabilirler. Alınan fiyatlarda seyahat sağlık sigortası ücreti dahil değildir. Başvuru sahiplerinin belirtilen fiyat dışında ayrıca seyahat sağlık sigortası yaptırmaları gerekmektedir.

Çalışma vizesi için başvurulacak merci, aşağıda adresi verilmiş olan Tacikistan Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı Konsolosluk Genel Müdürlüğüdür.

34 Pushkin str., Dushanbe, Republic of Tajikistan
e-mail:info@consular.tj
<https://www.consular.tj>